

II.566.1.2014.MWa

Sąd Najwyższy
Izba Karna

**Wniosek
Rzecznika Praw Obywatelskich**

Na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.) oraz art. 60 § 2 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2013 r., poz. 499) w związku z ujawnionymi rozbieżnościami w wykładni prawa w orzecznictwie sądowym

wnoszę o

rozstrzygnięcie następującego zagadnienia prawnego :

Czy sąd stosujący tymczasowe aresztowanie w ramach procedury wykonywania Europejskiego Nakazu Aresztowania jest uprawniony do badania, czy zachodzi przesłanka ogólna stosowania środka zapobiegawczego, o której mowa w art. 249 § 1 k.p.k., czy też samo wydanie ENA należy uznać za wystarczające uprawdopodobnienie zarzutu popełnienia przestępstwa (art. 249 § 1 k.p.k.) rodzące po stronie organu sądowego państwa wykonania ENA obowiązek zastosowania tymczasowego aresztowania z wyłączeniem stosowania art. 249 § 1 k.p.k.?

Uzasadnienie

W ramach badania indywidualnych spraw wpływających do Rzecznika Praw Obywatelskich pojawił się problem rozbieżności w orzecznictwie sądowym dotyczących tego, czy sąd stosujący tymczasowe aresztowanie w ramach procedury wykonywania ENA jest uprawniony do badania, czy zachodzi przesłanka ogólna stosowania środka zapobiegawczego, o której mowa w art. 249 § 1 k.p.k., czy też samo wydanie Europejskiego Nakazu Aresztowania należy uznać za wystarczające uprawdopodobnienie zarzutu popełnienia przestępstwa (art. 249 § 1 k.p.k.) rodzące po stronie organu sądowego państwa wykonania ENA obowiązek zastosowania tymczasowego aresztowania z wyłączeniem stosowania art. 249 § 1 k.p.k.?

I.

Z jednej strony prezentowane jest stanowisko, zgodnie z którym „sam fakt wydania takiego nakazu oznacza, iż nie ma potrzeby weryfikowania dowodowej podstawy postanowienia o aresztowaniu. Istota europejskiego nakazu aresztowania opiera się bowiem na wysokim stopniu zaufania między państwami członkowskimi, które wykonują go w oparciu o wzajemne uznawanie decyzji organów wymiaru sprawiedliwości, w tym także decyzji o aresztowaniu. Powyższe sprawia, że samo wydanie prawnie dopuszczalnego nakazu aresztowania należy uznać za wystarczające uprawdopodobnienie zarzutu popełnienia przestępstwa (por. post. SA. w Lublinie z dnia 15 października 2008 r., II AKz 468/08)” (postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 14 grudnia 2011 r., II AKz 811/11, LEX nr 1129791, Prok.i Pr.-wkł. 2012/10/34).

Sąd Apelacyjny w Gdańsku w postanowieniu z dnia 22 kwietnia 2008 r., sygn. akt II AKz 289/07 wyraził pogląd, iż „fakt wydania ENA rodzi domniemanie uprawdopodobnienia sprawstwa po stronie ściganego”. Podobny pogląd wyraził Sąd Apelacyjny w Lublinie, sygn. akt II AKz 468/08, LEX nr 477842; niepubl., a także Sąd Okręgowy w Gdańsku w postanowieniu z dnia 31 stycznia 2013 r., sygn. akt XIV Kop 7/13, stwierdzając, iż „orzekając o zastosowaniu ENA, sąd polski nie bada, czy istnieją wystarczające podstawy do przypuszczenia, że ścigany dopuścił się za granicą przestępstwa oraz jaki charakter ma to przestępstwo. (...) Zakłada się, że sąd, który wydał nakaz, dysponuje dowodami na popełnienie przestępstwa, które gdyby nimi dysponował sąd wykonujący aresztowanie, uzasadniałyby wydanie orzeczenia tej samej treści. Gdyby dowody te sprowadzać do sądu wykonującego, tłumaczyć je na język polski, itd. spowolniłoby to procedurę wbrew jej założeniom”.

Sąd Okręgowy w Elblągu w postanowieniu z dnia 10 lutego 2012 r., sygn. akt II Kop 5/12 uznał, iż „sąd rozstrzygający w przedmiocie wykonania ENA nie dokonuje merytorycznej weryfikacji podstaw w oparciu, o które został on wydany przez państwo członkowskie UE. Nie przewiduje się też możliwości analizowania dowodów zgromadzonych przez państwo wydania nakazu w celu stwierdzenia, w jakim stopniu uprawdopodobniają one zarzuty nim objęte. Istota współpracy w tym zakresie pomiędzy państwami członkowskimi UE oparta jest zatem na zasadzie wzajemnego uznawania i wysokim stopniu zaufania we wzajemnych relacjach. (...) Sam fakt wydania przez właściwe organy niemieckiego wymiaru sprawiedliwości odpowiadającego warunkom formalnym nakazu aresztowania stanowi wystarczającą przesłankę do jego uwzględnienia”.

Zgodnie z postanowieniem Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 4 marca 2013 r., sygn. akt III Kop 32/13, „jedynym pryzmatem oceny dopuszczalności przekazania osoby ściganej na podstawie ENA są przepisy art. 607p i 607r k.p.k. i tylko powołując się na przesłanki wymienione w tych przepisach wolno sądowi polskiemu odmówić wykonania nakazu. Tym samym sąd nie jest władny prowadzić postępowania dowodowego co do tego, czy osoba ścigana popełniła zarzucane jej przestępstwo”.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w postanowieniu z dnia 19 stycznia 2012 r., sygn. akt II AKz 26/12 stwierdził, iż decyzja o wydaniu ENA „zgodnie z art. 607k § 3 k.p.k. stanowi samoistną podstawę zastosowania tymczasowego aresztowania na wniosek prokuratora występującego o wykonanie ENA. Oznacza to, że sąd orzekający co do zasady nie musi odrębnie analizować i wykazywać istnienia przesłanek określonych w art. 249 § 1 k.p.k., 258 § 1 pkt 2 k.p.k. i 257 § 1 k.p.k.”. Tożsame stanowisko wyraził Sąd Okręgowy w Rzeszowie w postanowieniu z dnia 9 czerwca 2009 r., sygn. akt II Kop 40/09, stwierdzając, iż „zasada wzajemnego zaufania pomiędzy sądami poszczególnych państw, członków UE, zwalnia sąd od rozważania przesłanki z art. 249 § 1 k.p.k. w zakresie badania dużego prawdopodobieństwa popełnienia przez ściganego zarzucanego mu czynu. Wystarczy jedynie konstatacja, że skoro powołany wyżej sąd w Niemczech wydał nakaz aresztowania osoby ściganej, to prawdopodobieństwo takie istnieje”.

Podobnie przyjął Sąd Apelacyjny w Warszawie w postanowieniu z dnia 1 marca 2011 r., sygn. akt II AKz 92/11, uznając, że „sam fakt wydania ENA przez uprawniony do tego organ stanowi wystarczającą podstawę do uznania, iż w stosunku do H. zachodzi duże, w rozumieniu art. 249 § 1 k.p.k. prawdopodobieństwo popełnienia przez niego przestępstwa. Oznacza to, iż nie ma potrzeby weryfikowania podstawy dowodowej postanowienia o aresztowaniu, albowiem istota Europejskiego Nakazu Aresztowania opiera się na zaufaniu między państwami członkowskimi”

(podobnie tenże sąd w postanowieniach: z dnia 7 czerwca 2011 r., sygn. akt II AKz 345/11; z dnia 13 października 2011 r., sygn. akt II AKz 687/11).

W postanowieniu z dnia 19 lipca 2011 r., sygn. akt II AKz 442/11, Sąd Apelacyjny w Warszawie wyraził pogląd, iż „skierowanie do innego państwa nakazu aresztowania jest równoznaczne z przyjęciem, że zachodzi duże prawdopodobieństwo popełnienia zarzucanego czynu, a osoba ścigana ukrywa się przed organami wymiaru sprawiedliwości państwa wydania nakazu. (...) pobyt ściganego na terytorium Polski jest wystarczającą podstawą do aresztowania go w celu wykonania nakazu, przyjmując, że wydanie nakazu przemawia za przyjęciem przesłanek ogólnych stosowania środków zapobiegawczych, określonych w art. 249 § 1-3 k.p.k.”.

Z kolei Sąd Okręgowy w Gorzowie Wlkp. w postanowieniu z dnia 12 grudnia 2012 r., sygn. akt II Kop 190/12 przyjął, że skoro „Sąd Rejonowy w Berlinie wydał wobec ściganego Europejski Nakaz Aresztowania”, to on „w myśl art. 607k § 3 k.p.k. stanowi samodzielną podstawę do zastosowania tymczasowego aresztowania”. Tenże sąd w postanowieniu z dnia 12 października 2012 r., sygn. akt II Kop 161/12 stwierdził, że „orzeczona wobec ściganego wyrokiem Sądu Rejonowego w Oranienburgu (...) podlegająca wykonaniu kara pozbawienia wolności stanowi na podstawie art. 607k § 3 k.p.k. samodzielną przesłankę do zastosowania tymczasowego aresztowania”.

W piśmiennictwie podkreśla się, że orzecznictwo sądów powszechnych niekiedy prezentuje nawet pogląd o braku podstaw do badania przesłanki z art. 249 § 1 k.p.k. - zob. SA w Katowicach II AKz 685/06, KZS 2007, z. 1, poz. 101; SA w Katowicach II AKz 478/07, LEX nr 344405; SA w Lublinie II AKz 110/10, OSA 2012, z. 1, s. 3-7 (tak: S. Steinborn, Komentarz do art. 607 (k) [w:] Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz do art. 425-673, Lex 2013, wyd. III).

Stwierdził tak również m. in. Sąd Apelacyjny w Rzeszowie w postanowieniu z dnia 1 września 2011 r., sygn. akt II AKz 148/11, przyjmując, iż „niewątpliwie względem ściganego zrealizowana jest ogólna przesłanka stosowania aresztu tymczasowego, określona przepisem art. 249 § 1 k.p.k. Sam fakt wydania ENA oznacza, że nie ma potrzeby weryfikowania dowodowej podstawy postanowienia o aresztowaniu. Brak jest zatem podstaw do badania przesłanki z art. 249 § 1 k.p.k. (por. postanowienie SA w Katowicach z dnia 25 października 2006 r., sygn. akt II AKz 685/06, LEX nr 217019).

Podobnie uznał Sąd Apelacyjny w Białymstoku w postanowieniu z dnia 7 czerwca 2013 r., sygn. akt II AKz 182/13, stwierdzając, że „orzekając o zastosowaniu Europejskiego Nakazu Aresztowania, sąd polski nie bada czy istnieją wystarczające podstawy do przypuszczenia, że aresztowany dopuścił się za granicą przestępstwa oraz jaki charakter ma to przestępstwo. Zakłada

się, że sąd, który wydał nakaz dysponuje dowodami popełnienia przestępstwa, które gdyby nimi dysponował sąd wykonujący aresztowanie, uzasadniałyby wydanie orzeczenia te samej treści”.

Stanowisko tożsame zajął Sąd Okręgowy w Słupsku w postanowieniu z dnia 9 lutego 2012 r., sygn. akt II Kop 25/12, zgodnie z którym, „samoistną przesłanką do zastosowania wobec ściganego aresztu tymczasowego, jest nakaz aresztowania wydany przez Sąd niemiecki, co wynika z treści art. 607 k § 3 k.p.k.”. Podobnie stwierdził Sąd Okręgowy w Gdańsku w postanowieniu z dnia 29 maja 2013 r., sygn. aktg XIV Kop 41/13, według którego, „zgodnie z dyspozycją art. 607 k § 3 k.p.k. samoistną podstawą stosowania izolacyjnego środka zapobiegawczego jest jego zastosowanie w państwie wydania nakazu”.

Podstaw do badania przesłanki z art. 249 § 1 k.p.k. nie dostrzegł także Sąd Okręgowy w Legnicy, który w postanowieniu z dnia 27 kwietnia 2012 r., sygn. akt III Kop 64/12 przyjął, że „biorąc pod uwagę zagrożenie surową karą za zarzucane przestępstwo oraz fakt, że na terytorium Niemiec wydane zostało postanowienie o tymczasowym aresztowaniu, uznał za zasadne zastosowanie aresztu tymczasowego wobec poszukiwanego”. Podobnie uznał tenże sąd w postanowieniu z dnia 25 czerwca 2012 r., sygn. akt III Kop 107/12 wyrażając pogląd, że skoro „sąd w przedmiotowej sprawie zastosował areszt tymczasowy wobec poszukiwanego, gdyż z treści ENA wynika, że areszt został zastosowany na terytorium RFN przez Sąd Rejonowy w Dreźnie w dniu 11 maja 2012 r. i okoliczność ta stanowi samodzielną przesłankę stosowaniu aresztu tymczasowego”.

Podobnie uznał Sąd Okręgowy w Rzeszowie w postanowieniu z dnia 19 maja 2011 r., sygn. akt II Kop 27/11, w którym uznał, że „względem przesłanki ogólnej z art. 249 § 1 k.p.k. pozostaje odwołać się do zasady zaufania na jakim opiera się mechanizm ENA (...). W związku z tą regułą sąd polski nie bada czy istnieją wystarczające podstawy do przypuszczenia, że aresztowany dopuścił się za granicą przestępstwa oraz jaki charakter ma to przestępstwo. Zakłada się, że sąd, który wydał nakaz dysponuje odpowiednimi dowodami popełnienia przestępstwa (tak np. Sąd Apelacyjny w Krakowie z dnia 19 lutego 2008 r., II AKz 56/08, KZS 2008/4/56)”.

Jeszcze dobitniej wyraził to Sąd Apelacyjny w Rzeszowie w postanowieniu z dnia 31 maja 2011 r., sygn. akt II AKz 88/11, gdzie podkreślił, że „sąd stosujący tymczasowe aresztowanie w ramach procedury wykonywania ENA zasadniczo nie jest uprawniony do badania, czy zachodzi przesłanka ogólna stosowania środka zapobiegawczego, o której mowa w art. 249 § 1 k.p.k., gdyż pozostawałoby to w kolizji z zasadą wzajemnego uznawania orzeczeń, a w tym przypadku orzeczenia o tymczasowym aresztowaniu zapadłego w państwie wydania ENA, na czym opiera się cała regulacja dotycząca ENA”.

W myśl postanowienia Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 8 stycznia 2013 r., sygn. akt II AKz 519/12, „spełniona jest ogólna przesłanka stosowania środków zapobiegawczych, o której mowa w art. 249 § 1 k.p.k. i wynika ona z faktu wydania wobec ściganego ENA”.

II.

Warto zwrócić uwagę na niejednoznaczne stanowisko wyrażane niekiedy przez sądy co do możliwości weryfikowania przesłanki dowodowej z art. 249 § 1 k.p.k. Oto bowiem Sąd Okręgowy w Bydgoszczy w postanowieniu z dnia 15 grudnia 2009 r., sygn. akt III Kop 105/09, z jednej strony podkreśla, że „poza sporem jest, iż sam fakt wydania ENA oznacza, iż nie ma potrzeby weryfikowania dowodowej podstawy postanowienia o aresztowaniu. (...) Samo wydanie prawnie dopuszczalnego nakazu aresztowania co do zasady uznaje się za wystarczające uprawdopodobnienie zarzutu popełnienia przestępstwa (art. 249 § 1 k.p.k.)”, z drugiej jednak strony wskazuje tenże sąd, iż „w przedmiotowej sprawie zachodzi jednak istotna wątpliwość, jaki czyn lub czyny zarzuca się poszukiwanemu. Analiza (...) dokumentów jednoznacznie wskazuje, iż D.S. zarzuca się alternatywnie albo popełnienie 13 kradzieży z włamaniem albo przestępstwa paserstwa. Nie ulega żadnym wątpliwości, iż na gruncie prawa polskiego, postawienie takich alternatywnych zarzutów jest prawnie niedopuszczalne i musiałyby skutkować odmową stosowania jakiegokolwiek środka zapobiegawczego. Zachodzi bowiem ewidentna sprzeczność, iż w przypadku określonego mienia można być sprawcą jego kradzieży, albo paserstwa”.

Podobne sprzeczności tkwią w postanowieniu Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 4 kwietnia 2012 r., sygn. akt II AKz 154/12, gdyż z jednej strony stwierdzono w nim, iż „sam fakt wydania ENA oznacza, że nie ma potrzeby weryfikowania dowodowej podstawy postanowienia o aresztowaniu. Istota europejskiego nakazu aresztowania opiera się bowiem na wysokim stopniu zaufania między państwami członkowskimi, które wykonują do w oparciu o wzajemne uznawanie decyzji organów wymiaru sprawiedliwości, w tym także decyzji o aresztowaniu. W tych warunkach samo wydanie prawnie dopuszczalnego nakazu aresztowania należy uznać za wystarczające uprawdopodobnienie zarzutu popełnienia przestępstwa (art. 249 § 1 k.p.k.)”, z drugiej zaś strony w tym postanowieniu stwierdzono, że „sąd orzekający o dalszym stosowaniu środka zapobiegawczego zobowiązany jest badać i rozważyć istnienie zarówno przesłanki ogólnej z art. 249 k.p.k., jak i przesłanek szczególnych z art. 258 k.p.k., albowiem bez ich spełnienia tymczasowe aresztowanie byłoby w ogóle niedopuszczalne. Jest więc najzupełniej oczywiste, że sąd orzekający o zastosowaniu środka zapobiegawczego nie może ignorować przesłanek, o jakich mowa właśnie w w/w przepisach”.

Z kolei Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w postanowieniu z dnia 20 listopada 2012 r., sygn. akt II AKz 558/12 stwierdził, że „choć przepis art. 607k § 3 zd. III k.p.k. stanowi samoistną podstawę stosowania tymczasowego aresztowania, to jednak nie zwalnia on sądu od obowiązku badania, czy w stosunku do ściganego wystarczające będzie stosowanie innych środków zabezpieczających. Analiza przedmiotowej sprawy prowadzi do wniosku, że stosowanie wobec ściganego izolacyjnego środka zapobiegawczego nie jest niezbędne”.

Również stanowisko Sądu Apelacyjnego w Szczecinie zaprezentowane w postanowieniu z dnia 22 sierpnia 2012 r., sygn. akt II AKz 332/12 jest niejednoznaczne. Z jednej bowiem strony przestrzega się w nim przed „automatyzmem w stosowaniu wobec ściganego izolacyjnego środka zapobiegawczego”, lecz z drugiej strony zastrzega się, że „sam fakt wydania ENA oznacza, iż nie ma potrzeby weryfikowania dowodowej podstawy postanowienia o aresztowaniu”, a także, że „podejmując decyzję w przedmiocie charakteru tego środka należy mieć na uwadze nadrzędny cel, jakim jest wydany nakaz, będący w istocie wnioskiem o przekazanie osoby ściganej, która już jest nieobecna na terytorium danego kraju, a czasem także obywatelem innego państwa. Taka osoba ma niewątpliwie w znacznym stopniu ułatwioną możliwość uchylenia się od odpowiedzialności karnej. W tym stanie rzeczy, przesłanki tymczasowego aresztowania z art. 258 k.p.k. muszą być postrzegane przez formułę utrudniania postępowania związanego z realizacją europejskiego nakazu aresztowania”.

III.

Z drugiej zaś strony dopuszczano w orzecznictwie sądowym możliwość weryfikowania przesłanki ogólnej z art. 249 § 1 k.p.k. w procedurze wykonania ENA i stosowania tymczasowego aresztowania. Sąd Apelacyjny w Katowicach w postanowieniu z dnia 23 sierpnia 2006 r., II AKz 518/06, LEX nr 217003, Prok.i Pr.-wkł. 2007/6/44, KZS 2007/1/99 stwierdził, iż „w uregulowanym w rozdziale 65b k.p.k. postępowaniu w przedmiocie przekazania podejrzanego na podstawie europejskiego nakazu aresztowania kierować się należy zasadą wzajemnego uznawania decyzji sądowych, stąd też regułą winno być niepodważanie wydanych przez odpowiednie organy decyzji, w tym i o tymczasowym aresztowaniu. Zasada ta nie może jednak oznaczać braku potrzeby sprawdzenia istotnych okoliczności, którymi kierował się sąd państwa wydania europejskiego nakazu aresztowania. Owa weryfikacja ograniczona być jednak winna do sprawdzenia, czy nie ujawniły się ważne okoliczności, których nie znał sąd państwa wydania europejskiego nakazu aresztowania, a których waga jest na tyle znacząca, że sprzeciwiają się one tymczasowemu aresztowaniu podejrzanego”.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku w postanowieniu z dnia 22 lutego 2011 r., sygn. akt II AKz 133/11, stwierdził, iż „sąd orzekający w przedmiocie wykonania ENA jedynie wyjątkowo może badać fakt istnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa przez osobę ściganą (art. 607 k.p.k.)”, a także organ sądowy, który wydał ENA może wyjątkowo na wezwanie sądu wykonującego ENA, w trybie art. 607z k.p.k. dostarczyć mu materiały dowodowe potwierdzające istnienie tego podejrzenia popełnienia przestępstwa, o którym mowa w art. 249 § 1 k.p.k.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku w postanowieniu z dnia 18 grudnia 2007 r., II AKz 753/07 przyjął możliwość żądania uzupełnienia informacji potrzebnych do rozstrzygnięcia kwestii przekazania, o których mowa w art. 607z § 1 k.p.k. takich jak okoliczności istotnych dla stwierdzenia podstaw odmowy wykonania ENA określonych w art. 607 p i 607 r k.p.k. Mogą one być związane z brakami w zakresie koniecznych elementów nakazu, takich jak np. dokładne określenie czynu zarzucanego osobie ściganej, dane identyfikujące osobę ściganą itp.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy w postanowieniu z dnia 26 listopada 2009 r., sygn. akt III Kop 83/09 stwierdził, iż „bezsprzecznie, instytucja europejskiego nakazu aresztowania opiera się na wysokim zaufaniu pomiędzy organami Państw Członkowskich UE, które wykonują go w oparciu o wzajemne uznawanie decyzji organów wymiaru sprawiedliwości, co jednak nie oznacza, że wykluczona jest ocena trafności dokonanej oceny prawnej czynu w kraju wydania nakazu przez pryzmat zarówno obligatoryjnych jak i fakultatywnych przesłanek odmowy wykonania ENA istniejących w systemie prawnym kraju wykonania tegoż ENA”.

Badanie wystąpienia przesłanki ogólnej z art. 249 § 1 k.p.k. podjął Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu, który w postanowieniu z dnia 28 września 2007 r., sygn. akt II Kop 26/07 uznał, iż „wskazane w ENA okoliczności dotyczące daty, miejsca i charakteru zdarzeń, obecność T.K. na miejscu zdarzenia w podanym wyżej czasie uzasadniają uznanie, że w sprawie niniejszej zachodzi przesłanka z art. 249 § 1 k.p.k., w postaci dużego prawdopodobieństwa popełnienia przedmiotowego czynu” (podobnie tenże sąd w postanowieniu z dnia 11 maja 2007 r., sygn. akt II Kop 15/07).

Z kolei Sąd Okręgowy w Krakowie w postanowieniu z dnia 21 stycznia 2011 r., sygn. akt III Kop 153/10 stwierdził, że „podzielając stanowisko Trybunału Konstytucyjnego Sąd przyjął, że możliwość odmowy wykonania Europejskiego Nakazu Aresztowania istnieje w sytuacji, gdy dla sądu orzekającego w przedmiocie jego wykonania oczywistym jest, że osoba ścigana nie dopuściła się czynu, w związku z którym Europejski Nakaz Aresztowania został wydany. Stanowisko Trybunału Konstytucyjnego pozwala zatem na weryfikacje materiału dowodowego, nie pozwalając na bezkrytyczne i automatyczne wykonywanie nakazów, w sytuacji, gdy istnieją poważne wątpliwości odnośnie sprawstwa. W przypadku oskarżonego K.M. Sąd zwrócił uwagę na dosyć

istotne rozbieżności w zeznaniach jednego z najważniejszych świadków, które ponadto korelowały z opiniami zgromadzonymi w sprawie”.

Podobnie uznał Sąd Okręgowy w Ostrołęce w postanowieniu z dnia 22 czerwca 2010 r., sygn. akt II Kop 21/10, dokonując badania istnienia przesłanki z art. 249 § 1 k.p.k.

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga postanowieniem z dnia 8 sierpnia 2008 r., sygn. akt V Kop 15/08 zakończył sprawę, w której przeprowadził postępowanie w zakresie popełnienia przez ściganego zarzucanych mu czynów, gdyż podniósł on, że nie było go na terenie państwa wydania nakazu we wskazanym czasie. Tezy jego znalazły potwierdzenie w przeprowadzonych przez sąd dowodach. Podobna sytuacja miała miejsce w Sądzie Okręgowym w Szczecinie. Wobec stwierdzenia osoby zatrzymanej, że nie przebywała w czasie zarzucanego jej przestępstwa na terenie Luksemburga, zwrócono się do luksemburskich organów ścigania o dostarczenie śladów linii papilarnych, które posłużyły do określenia tożsamości ściganego. Po dokonaniu tej weryfikacji stwierdzono, że osoba, której dane personalne figurowały w Europejskim Nakazie Aresztowania nie jest sprawcą przestępstwa objętego wnioskiem o wykonanie Europejskiego Nakazu Aresztowania, co spowodowało, iż odstąpiono od wykonania tego środka (zob. postanowienie Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 31 sierpnia 2012 r., sygn. akt III kop 149/12).

IV.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 5 października 2010 r., SK 26/08, opubl. w OTK-A 2010/8/73, Dz.U.RP 2010/189/1273, Lex nr 621602 stwierdził, iż: „Stanowisko wykluczające dopuszczalność badania podstawy dowodowej przekreśla jednocześnie dopuszczalność badania w takim wypadku przesłanki ogólnej, od spełnienia której art. 249 § 1 k.p.k. uzależnia dopuszczalność stosowania tymczasowego aresztowania (por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 25 października 2006 r., sygn. akt II AKz 685/06). (...) Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że z perspektywy konstytucyjnej niemożliwa do zaakceptowania byłaby sytuacja, w której sąd orzekający w przedmiocie zastosowania tymczasowego aresztowania wobec osoby, której dotyczy wnioski o przekazanie w celu przeprowadzenia postępowania, po ustaleniu, że zastosowanie tego środka zapobiegawczego jest wykluczone ze względu na niespełnienie ogólnej podstawy tymczasowego aresztowania ze względu na to, że osoba ścigana nie dopuściła się zarzucanego jej czynu, nadal byłby zobligowany do przekazania takiej osoby”. Rzecznik w całości akceptuje powyższe stanowisko.

Wydaje się zatem, że stosowanie tymczasowego aresztowania bez badania przesłanki ogólnej z art. 249 § 1 kpk jest niezgodne z zasadą domniemania niewinności.

Europejski Trybunał Praw Człowieka wskazuje, że przesłanka grożącej oskarżonemu surowej kary nie może stanowić istotnej i wystarczającej podstawy do aresztowania (wyroki ETPC z 23 czerwca 2005 w sprawie 44722/98 , Łatasiewicz v. Polska, Lex nr 153396 oraz z 4 października 2005 w sprawie 9190/03 Bacciev v. Mołdawia, Lex nr 157757, Ilijkov v. Bułgaria, no. 33977/96, §§ 80-81, wyrok z dnia 26 lipca 2001 r.).

Przepis art. 607k § 3 zdanie trzecie nie stanowi przepisu szczególnego względem przepisu art. 249 § 1 in fine w zakresie przesłanki ogólnej i art. 258 w odniesieniu do przesłanek szczególnych, lecz wprowadza on wyłącznie ustawowe domniemanie istnienia ogólnej i szczególnej podstawy zastosowania tymczasowego aresztowania, w sytuacji gdy istnieje wydany w innym państwie członkowskim UE prawomocny wyrok skazujący lub inna decyzja stanowiąca podstawę pozbawienia wolności osoby ściganej, co daje obronie możliwość wykazywania, że nie zachodzi przesłanka ogólna oraz żadna z przesłanek szczególnych tymczasowego aresztowania określonych w art. 258, a zatem tymczasowe aresztowanie jest niedopuszczalne, a także nakłada na sąd obowiązek zbadania podstaw tymczasowego aresztowania w razie podjęcia przez sąd takich wątpliwości z urzędu (tak S. Steinborn, op. cit.).

W kontekście tego poglądu rodzi się jednak pytanie, czy przerzucenie na oskarżonego ciężaru dowodu wykazywania, że nie zachodzi duże prawdopodobieństwo, że popełnił on przestępstwo jest do pogodzenia z zasadą domniemania niewinności. Obawa ta aktualizuje się zwłaszcza wówczas, gdy sąd z urzędu nie nabierze owych wątpliwości, co jak wskazuje praktyka orzecznicza nie należy do sytuacji rzadkich. Zachodzi także wątpliwość, w jaki sposób oskarżony ma wykazywać własną niewinność, skoro jedynym materiałem dowodowym go obciążającym jest informacja przekazana przez Biuro Międzynarodowej Współpracy Policji KGP, albo w najlepszym wypadku europejski nakaz aresztowania bez załączonego wykazu dowodów. Aby oskarżony mógł podjąć polemikę, musi znać materiał, z którym może konfrontować swoje tezy w ramach prowadzenia ciężaru dowodzenia własnej niewinności (zob. postanowienie TK z dnia 13 grudnia 2011, Ts 281/10, s. 8 wydane w sprawie o sygn. akt SK 3/12, por. też R. Koper, Podstawy i terminy tymczasowego aresztowania w świetle Konstytucji, PiP 2013, nr 5, s. 3).

Nie można podzielić poglądu zaprezentowanego przez Sąd Apelacyjny w Rzeszowie w postanowieniu z dnia 30 sierpnia 2011 r., sygn. akt II AKz 144/11, zgodnie z którym istnieje „domniemanie zasadności wydania Europejskiego Nakazu Aresztowani”, a ścigany może jedynie owo domniemanie obalić lub nie. Nieuzasadnione jest bowiem przerzucanie na oskarżonego ciężaru dowodu w tym zakresie. To Państwo wydania nakazu, a także Państwo jego wykonania odpowiednio powinny wykazać ściganemu oskarżonemu, iż zachodzi wysokie prawdopodobieństwo popełnienia przez niego zarzucanego mu czynu i przedstawić dowody na to

wskazujące, a także okoliczności przemawiające za koniecznością stosowania wobec niego izolacyjnego środka zapobiegawczego. Nie do zaaprobowania jest przy tym pogląd, zaprezentowany wyżej w orzecznictwie, zgodnie z którym „choć przepis art. 607k § 3 zd. III k.p.k. stanowi samoistną podstawę stosowania tymczasowego aresztowania, to jednak nie zwalnia on sądu od obowiązku badania, czy w stosunku do ściganego wystarczające będzie stosowanie innych środków zapobiegawczych”. Teza ta, oprócz wewnętrznej swej sprzeczności, wyraża w sposób nieuprawniony akceptację dla automatyzmu w stosowaniu tymczasowego aresztowania w ramach procedury ENA.

Niekonsekwencją cechuje się także pogląd występujący w orzecznictwie, iż sąd wykonujący ENA zobligowany jest do badania przesłanek szczególnych z art. 258 k.p.k., ale już nie podstawy ogólnej z art. 249 k.p.k. Stanowisko takie zaprezentował Sąd Apelacyjny w Warszawie w postanowieniu z dnia 31 stycznia 2013 r., sygn. akt II AKz 34/13, zgodnie z którym „wydanie Europejskiego Nakazu Aresztowania sprawia, że nie ma potrzeby weryfikowania dowodowej podstawy postanowienia o aresztowaniu. (...) W tej sytuacji brak jest zatem podstaw do badania przesłanki z art. 249 § 1 k.p.k. Aby zastosowane w tym postępowaniu tymczasowe aresztowanie było możliwe musi jednak zachodzić co najmniej jedna z przesłanek szczególnych stosowania tego środka zapobiegawczego, o którym mowa w art. 258 k.p.k.”.

Ponadto należy zwrócić uwagę, jak się podkreśla w piśmiennictwie, iż w odniesieniu do postępowania ekstradycyjnego, „nie jest możliwa taka interpretacja art. 605 § 1 k.p.k., w myśl której do aresztowania ekstradycyjnego może dojść bez badania aktualizacji warunków określonych w art. 249 § 1 k.p.k. i 258 § 1-3 k.p.k., określających podstawy tymczasowego aresztowania w polskim procesie karnym” (tak. Ł. Cora, Tymczasowe aresztowanie jako *ultima ratio* w polskim procesie karnym, [w:] Profesor Marian Cieślak-osoba, dzieło, kontynuacje, pod red. W. Cieślaka i S. Steinborna, Warszawa 2013, s. 677). Podobny kierunek interpretacji należy przyjąć w odniesieniu do stosowania tymczasowego aresztowania wobec osoby ściganej w związku z wydaniem ENA. Zatem, „w sytuacji wystąpienia do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o przekazanie osoby ściganej na podstawie ENA, o której mowa w art. 607a k.p.k., Europejski Nakaz Aresztowania wydany przez sąd polski nie stanowi automatycznej podstawy zastosowania wobec osoby ściganej tymczasowego aresztowania w innym państwie członkowskim UE” (ibidem, s. 677).

W związku z przedstawionymi powyżej rozbieżnościami w orzecznictwie zasadnym jest skierowanie przedmiotowego wniosku z prośbą o ich rozstrzygnięcie w kierunku stwierdzenia, że sąd stosujący tymczasowe aresztowanie w ramach procedury wykonywania ENA jest uprawniony do badania, czy zachodzi przesłanka ogólna stosowania środka zapobiegawczego, o której mowa w art. 249 § 1 k.p.k., zaś samo wydanie Europejskiego Nakazu Aresztowania nie stanowi

wystarczającego uprawdopodobnienia zarzutu popełnienia przestępstwa (art. 249 § 1 k.p.k.)
rodzącego po stronie organu sądowego państwa wykonania ENA obowiązku zastosowania
tymczasowego aresztowania z wyłączeniem stosowania art. 249 § 1 k.p.k.

Zak. plik

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich